

**19 лютого - 25 років від дня,
коли Верховна Рада України
затвердила тризуб як
малий герб України**

Державний Герб – це символ, який презентує певну країну як суверенну незалежну державу, офіційна емблема, зображувана на офіційних документах, печатках, грошових знаках держави. У світовій практиці не існує суворої регламентації творення Державного Герба. Практика оформлення Герба спирається на національні традиції, відбиває специфіку геральдичних особливостей розвитку певної країни.

Державний Герб України складається з Малого та Великого Гербів. Малим Державним Гербом України є золотий тризуб на блакитному фоні, затверджений Верховною Радою України 19 лютого 1992 р. Великий Герб України знаходиться ще у стадії розробки. На сьогодні до Верховної Ради України подано кілька варіантів законопроектів. Разом з Конституцією, прапором і гімном України він є невід'ємною частиною офіційної символіки держави.

Про походження тризуба як символу державної влади, церковної чи військової емблеми українців існують різні теорії, але жодна не дає задовільного пояснення. Перша писемна згадка про український тризуб датується ХХ ст. Це був болгарський літопис “Хроніка Манасії”, в якому описувались прапори дружинників Святослава саме з тризубами. Щоправда, Святослав обрав собі простіший варіант - з двома зубцями. Одна з гіпотез стверджує, що це була літера “Ц” (від слова “цар”) зі зміщеним до центру хвостиком.

Його син Володимир Великий не зрадив традиціям, однак впродовж свого правління постійно удосконалював свій герб. Почав з того, що додав ще один зубець, далі ускладнював його графічними елементами. Остання зміна відбулась після хрещення Русі, коли князь додав паличку до середньої лінії, щоби вийшов хрест.

Знак Володимира Великого

З княжої доби збереглися тризуби на золотих і срібних монетах князя Володимира Великого, який, успадкував цей родинно-державний знак від своїх предків. Далі тризуб став спадковим геральдичним знаменом для нащадків Володимира Великого — Святополка I (1015 — 1019), Ярослава Мудрого (1019 — 1054) й інших князів. Двозуб був знаменом Ізяслава Ярославича (1054-1078), Святополка II Ізяславича (1093 — 1113), галицького князя Льва I Даниловича (1264 — 1301).

Крім монет, знак тризуба знайдено на цеглі Десятинної церкви у Києві (986 — 996), на плитках Успенської церкви у Володимирі Волинському (1160), на цеглі і каменях інших церков, замків, палаців, на посуді, зброї, перснях, медальйонах, рукописах, печатках, якими скріплювалися міжнародні договори, укладені Київською Руссю. Його використовували також як символічний і релігійний знак в українському фольклорі і церковній геральдиці.

До речі, саме український тризуб присутній на гербах італійської армії. Їх підрозділам дозволено додавати до своїх гербів символи територій, де була отримана медаль за військову доблесть. Під час Другої світової війни 8-ма Армія Італії була направлена в Радянський Союз, на територію України. Хоча тут її практично знищили, дехто таки повернувся додому. Було сформоване нове військо, якому дозволили додати український тризуб на свої герби.

Існує безліч теорій значення тризубу, однак жодної, яка б змогла пояснити усе. Хтось бачить в ньому конкретні риси живих і не живих предметів: верхню частину скіпетра візантійських монархів, скіпетри скіфських царів, корони, сокиру, прапор, птаха тощо.

Філософські традиції трактують цей знак, як символічне відображення певного поняття або явища. Тризуб Володимира, наприклад, вважався символом ідеї влади над трьома світами.

Значення тризуба в українського населення потрійне: він є і символом державної влади, тобто, державним гербом; знаком національним і знаком релігійним.

Після прийняття 22 січня 1918 р. IV Універсалу Центральної ради про проголошення України самостійною її голова М. Грушевський виступив з пропозицією взяти за герб УНР знак князівської влади часів Київської Русі – тризуб.

Михайло Грушевський писав: «Українська Народна Республіка, ставши наново державою самостійною, незалежною, мусила вибрати собі й державний герб. А що вона була вже давніше самостійною державою і тільки відновила тепер своє державне буття, якого позбавило її було московське насильство й лукавство, то найбільш натуральна річ для неї звернутися до тих старих державних знаків та гербів, які вживалися нею за старих часів. Найстаріший такий Знак уживався на київських грошах часів Володимира Великого; його й бере собі за герб відновлена Українська Держава. Це зовсім правильно. Київська Держава Володимира Великого була найбільшою Українською Державою, яку пам'ятає наша історія».

(М. Грушевський, «На порозі нової України», 1918).

Малий герб
(Автор В. Кричевський, 1918)

Вибором Тризуба — знаку Володимира Великого — офіційним гербом тодішні українські політики підкреслювали спадковість нової держави від Київської Русі. "Це оздоба питоменна, не запозичена, зв'язана з нашою тисячолітньою державною політичною і культурною історією", — зазначав Михайло Грушевський.

Стилізований оливковий вінок, що оточував Тризуб мав символізувати мирну політику Української Народної Республіки.

Михайло Грушевський доручив В. Кричевському розробити державну символіку. Грушевський вважав, що знання історії і культури України допоможе художникові знайти найлаконічніші символи, що передавали б суть молодій держави.

28 березня 1918 року офіційним гербом України затверджено тризуб київського князя Володимира, перероблений і оформлений.

У державі гетьмана Павла Скоропадського 29 листопада 1918 року затвердили герб із тризубом, розроблений художником Георгієм Нарбутом.

З 22 січня 1919 року, згідно з законом про злуку, тризуб стали використовувати як герб усієї Соборної України.

15 березня 1939 року населення Закарпаття проголосило незалежність держави Карпатська Україна.

Державним гербом став старий герб Підкарпатської Русі з ведмедем, перша синя смуга якого була увінчана тризубом Володимира Великого з хрестом на середньому зубі.

Тризуб ОУН-М
1929 — 2010

Хрест з тризубом ОУН-Б
1940 — 1958

У 1920-40-ві роки стилізовані зображення тризуба використовували різні українські політичні угруповання.

179

ПОСТАНОВА
Верховної Ради України

Про Державний герб України

Верховна Рада України постановляє :

1. Затвердити тризуб як малий герб України, вважаючи його головним елементом великого Герба України /кольорове та схематичне зображення герба додається/.

2. Зображення Державного герба України поміщується на печатках органів державної влади і державного управління, грошових знаках та знаках поштової оплати, службових посвідченнях, штампах, бланках державних установ з обов'язковим додержанням пропорцій зображення герба, затвердженого пунктом 1 цієї Постанови.

Голова Верховної Ради
України

м.К и І в

19 лютого 1992 року

№ 2137-III

Г. Мельничук
І. ПІДАК

Постанова Верховної Ради
України «Про державний Герб
України» (19 лютого 1992 р.)

Малий герб України

Проект герба, затверджений
Верховною Радою, був
розроблений групою українських
геральдистів — Андрієм
Гречилом, Олексієм Коханом та
Іваном Турецьким.

